

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu "

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Ludvíka Davida o ústavní stížnosti stěžovatele **R. S.**, t. č. ve věznici, zastoupeného Mgr. Kristýnou Urbanovou, advokátkou se sídlem Karla Engliše 3221/2, Praha, adresa pro doručování Šitkova 233/1, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 5801/2017 ze dne 10. 9. 2018 a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 30 Co 94/2017-104 ze dne 14. 7. 2017, za účasti **Nejvyššího soudu a Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci** jako účastníků řízení a **M&M investiční, s. r. o.**, se sídlem Nádražní 535/15, Ostrava, zastoupené Mgr. Petrem Harmečkem, advokátem se sídlem Macharova 302/13, Ostrava, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 5801/2017 ze dne 10. 9. 2018 a usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 30 Co 94/2017-104 ze dne 14. 7. 2017 bylo porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. V roce 2015 bylo zahájeno exekuční řízení proti stěžovateli jako povinnému k vymožení pohledávky 218 321 Kč s příslušenstvím, která vznikla České republice v souvislosti s trestním řízením vedeným proti stěžovateli a kterou tvoří zálohované náklady trestního řízení a náklady nutné obhajoby.

2. Soudní exekutor v rámci tohoto exekučního řízení vydal mimo jiné exekuční příkaz k prodeji nemovitostí, a to bytové jednotky č. XX v domě č. p. XX na pozemku parc. č. XX s podílem o velikosti 695/3156 na společných částech domu č. p. XX a pozemku parc. č. XX, vše v k. ú. Česká Lípa (dále jen „předmětná nemovitost“ nebo „předmětný byt“). Po provedení dražby soudní exekutor vydal dne 18. 1. 2017 usnesení o příklepu předmětného bytu vydražitelce – vedlejší účastnici v tomto řízení, která učinila v dražbě nejvyšší podání ve výši 466 667 Kč. Stěžovatel se proti usnesení o příklepu odvolal.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci napadeným usnesením potvrdil usnesení soudního exekutora o udělení příklepu. Krajský soud uvedl, že odvolací soud usnesení o příklepu „změní tak, že se příklep neuděluje, jestliže v řízení došlo k takovým vadám, že se odvolatel nemohl zúčastnit dražby, nebo jestliže byl příklep udělen proto, že při nařízení dražebního jednání nebo při provedení dražby došlo k porušení zákona“, a to s odkazem na § 336k odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. K pochybení, které by odůvodňovalo tento postup, však dle krajského soudu nedošlo a stěžovatel je ani nenamítal. Stěžovatel totiž

v odvolání argumentoval, že exekutor svým rozhodnutím o prodeji předmětné nemovitosti zvolil nevhodný způsob exekuce, protože podle něj měl možnost uspokojit vymáhanou pohledávku prodejem jiné věci. Krajský soud dospěl k závěru, že námitka nevhodného způsobu exekuce „není způsobitelným odvolacím důvodem proti usnesení o udělení příklepu“.

4. Dle krajského soudu zákonná úprava rozděluje průběh exekuce prodejem nemovité věci na několik relativně samostatných fází, a to 1) nařízení exekuce, 2) určení ceny nemovitosti a jejího příslušenství, ceny závad a práv s nemovitostí spojených, určení závad, které prodejem v dražbě nezaniknou a určení výsledné ceny, 3) vydání usnesení o dražební vyhlášce, 4) prodej nemovitosti v dražbě a 5) rozvrh rozdělované podstaty. V každé fázi se řeší vymezený okruh otázek a úkony soudu, účastníků řízení a osob na řízení zúčastněných jsou „zpravidla završeny usnesením, jehož účinky vylučují možnost v další fázi znovu řešit otázky, o kterých již bylo (pravomocně) rozhodnuto“. Podle krajského soudu je exekutor v exekučním příkazu povinen zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný. Jelikož proti exekučnímu příkazu není přípustný opravný prostředek, je „obranou proti nepřiměřenému rozsahu exekuce návrh na částečné zastavení exekuce“ dle § 55 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů ve spojení s § 268 odst. 4 občanského soudního řádu; námitku nevhodného způsobu exekuce tak není možné řešit v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu. Nadto krajský soud uvedl, že i kdyby bylo podání stěžovatele posouzeno jako návrh na částečné zastavení exekuce, v této fázi řízení již exekuci není možné částečně zastavit. Vzhledem ke specifickým exekuce prodejem nemovité věci je totiž dle krajského soudu po udělení příklepu „nutné učinit veškeré úkony k dokončení příslušného procesu“.

5. Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatele jako nepřípustné. Nejvyšší soud uvedl ve shodě s hodnocením krajského soudu, že způsobem obrany proti nepřiměřenému rozsahu exekuce je návrh na částečné zastavení exekuce, případně návrh na její odklad, a nikoliv odvolání do usnesení o příklepu, a to s odkazem na usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 14 Co 98/2003 ze dne 18. 3. 2003, publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem 77/2003, a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 53/2015 ze dne 11. 2. 2015. Podání návrhu na částečné zastavení exekuce před uskutečněním dražebního jednání je důvodem pro odročení dražebního jednání, jestliže je pravděpodobné, že soud návrhu na částečné zastavení exekuce vyhoví. Neodročení dražebního jednání by za takových okolností bylo porušením zákona při provedení dražby a vedlo by ke změně usnesení o příklepu tak, že se příklep neuděluje; v této souvislosti Nejvyšší soud odkázal na svá usnesení sp. zn. 20 Cdo 108/2010 ze dne 15. 8. 2011 a usnesení sp. zn. 20 Cdo 409/2012 ze dne 31. 10. 2013. Stěžovatel však návrh na částečné zastavení exekuce nepodal a až v odvolání proti usnesení o příklepu namítl, že exekuce je vedena nepřiměřeně; takovou situaci nelze dle Nejvyššího soudu pokládat za porušení zákona při nařízení dražebního jednání a provedení dražby.

II. Argumentace stran

6. Stěžovatel namítá, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno jeho právo vlastnit majetek dle čl. 11 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny.

7. Podle stěžovatele exekutor zvolil v exekučním příkazu v rozporu s § 47 odst. 1 exekučního řádu způsob exekuce, který byl ve smyslu tohoto ustanovení zřejmě nevhodný. V exekučním řízení byla vymáhána částka 279 000 Kč a stěžovatel opakovaně navrhoval alternativní způsoby uspokojení této pohledávky, než byl prodej předmětného bytu, a to konkrétně pronájem svých nemovitostí či prodej jiného svého bytu, jehož hodnota by podle stěžovatele byla k uspokojení vymáhané pohledávky zcela dostačující. Podle stěžovatele mohl exekutor uspokojit vymáhanou pohledávku z vykonatelných pohledávek přiznaných stěžovateli v celkové výši 319 000 Kč s příslušenstvím. I když exekutor vydal exekuční příkazy k přikázání těchto pohledávek, stěžovateli není známo, že „by se exekutor pokusil dluh stěžovatele z těchto vykonatelných pohledávek uspokojit“. Obecné soudy se však touto argumentací odmítly věcně zabývat.

8. Stěžovatel brojí proti názoru obecných soudů, že námitka nevhodného způsobu exekuce není odvolacím důvodem proti usnesení o příklepu. Povinnost exekutora zvolit způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, se dle § 47 odst. 1 exekučního řádu vztahuje k exekučnímu příkazu, proti němuž není podle odstavce 5 přípustný opravný prostředek. Exekuční řád výslovně nespecifikuje – a dle stěžovatele tedy ani neomezuje – fázi řízení o exekuci prodejem nemovitosti, v níž je možné námitku zjevné nevhodnosti zvoleného způsobu exekuce uplatnit. Teprve poté, kdy by v jakémkoliv fázi exekučního řízení bylo o této námitce pravomocně rozhodnuto, by platilo, že účinky pravomocného rozhodnutí vylučují možnost řešit tuto otázku znovu. Názor obecných soudů, že tuto námitku bylo možné uplatnit pouze v návrhu na částečné zastavení exekuce, podle stěžovatele nemá oporu v právní úpravě. Obecné soudy proto byly povinny se v napadených rozhodnutích s touto námitkou věcně vypořádat. Jelikož to neučinily, odepřely stěžovateli soudní ochranu a porušily jeho právo na spravedlivý proces.

9. Stěžovatel dále uvádí, že rozhodnutí citovaná v napadených usneseních podle jeho názoru na projednávanou věc nedopadají, že usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 53/2015 ze dne 11. 2. 2015, citované krajským soudem, se týká výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu, nikoliv exekuce dle exekučního řádu a nelze jej na projednávanou věc mechanicky aplikovat. Dále stěžovatel poukazuje na to, že k neuhrazení jeho dluhů došlo bez jeho zavinění, protože mu byl ze strany obecných soudů „dlouhodobě zajištěn majetek, čímž mu bylo zabráněno ve správě jeho majetku, jakož i v dobrovolné úhradě jeho dluhu“. V důsledku zacházení veřejné moci se zajištěným majetkem stěžovateli dále vznikly dluhy z titulu neuhrazených služeb. Navíc exekutor nepřihlédl k tomu, že se stěžovatel nachází ve výkonu trestu.

10. Nejvyšší soud ve svém vyjádření odkázal na napadené rozhodnutí a zopakoval, že námitky stěžovatele ohledně nevhodného způsobu exekuce by mohly být věcně řešeny pouze v rámci řízení o návrhu na zastavení či částečné zastavení exekuce, nikoliv v rámci řízení o odvolání proti usnesení o příklepu.

11. Krajský soud ve svém vyjádření uvedl, že ústavní stížnost považuje za nedůvodnou, odkázal na obsah napadených rozhodnutí a zopakoval, že prostředkem obrany stěžovatele měl být návrh na částečné zastavení exekuce, nikoliv odvolání proti usnesení o příklepu. Dále krajský soud uvádí, že i kdyby měla být námitka nevhodnosti způsobu exekuce obsažena v odvolání proti usnesení o příklepu posouzena jako návrh na zastavení exekuce, v době jejího uplatnění stěžovatelem již nebylo možné řízení o exekuci částečně zastavit.

12. Vedlejší účastnice uvedla, že ústavní stížnost by měla být odmítnuta. Podle vedlejší účastnice nelze v odvolání proti usnesení o příklepu namítat, že exekuce byla vedena nepřiměřeně, za situace, kdy nebyl uplatněn prostředek obrany v rámci příslušné fáze exekučního řízení. I když proti exekučnímu příkazu není opravný prostředek přípustný, stěžovatel mohl podat návrh na odklad exekuce a na její zastavení či částečné zastavení. Vedlejší účastnice dále s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 53/2015 ze dne 11. 2. 2015 argumentuje, že v exekučním řízení je primárně na povinném, aby tvrdil a prokázal, že zvolený způsob provedení exekuce je zřejmě nevhodný. Pokud provedení exekuce prodejem nemovité věci povede k účinnějšímu a rychlejšímu vydobytí všech vymáhaných pohledávek, nelze je považovat za zjevně nevhodné. Vedlejší účastnice se neztotožňuje s námitkou stěžovatele, že usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2769/2006 ze dne 10. 1. 2008 nelze na věc mechanicky aplikovat, neboť se týká výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu, a nikoliv exekuce podle exekučního řádu; vedlejší účastnice připomíná, že dle § 52 odst. 1 exekučního řádu se na pro exekuční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

13. K výzvě Ústavního soudu se k věci vyjádřil i soudní exekutor, který byl v projednávané věci pověřený vedením exekuce. Podle exekutora by měla být ústavní stížnost odmítnuta. Exekutor uvádí, že na základě sdělení stěžovatele o existenci jeho pohledávek vůči třetím osobám vydal čtyři exekuční příkazy k přikázání jiných peněžitých pohledávek, tento postup bohužel nevedl k uspokojení vymáhané pohledávky. Dle exekutora nelze očekávat, že by dlužníci stěžovatele v přiměřené době uhradili přikázané pohledávky, neboť dva z nich prohlásili, že nemají žádný postižitelný majetek, a další dva se nepodařilo předvolat ani se součinností Policie ČR. Námitku, že exekutor měl dražit jinou nemovitou věc ve vlastnictví stěžovatele, začal stěžovatel podle exekutora uplatňovat až v době, kdy již byl oceněn předmětný byt; navíc nešlo o navržení jiného způsobu exekuce, ale pouze o změnu dražené nemovitosti. Exekutor argumentuje, že otázku vhodnosti zvoleného způsobu exekuce je možné řešit pouze v řízení o částečném zastavení exekuce. Navíc dle exekučního odst. 3 občanského soudního řádu po vydání usnesení o příklepu stěžovatel již nemohl zastavení exekuce navrhopvat. Závěrem soudní exekutor uvádí, že vlastnické právo k nemovité věci již nabyt vydrazitel, došlo k rozvrhu výtěžku dražby a stěžovateli byla vyplacena hyperocha. Zrušením usnesení o příklepu by došlo k zásahu do vlastnického práva vydrazitele a právní jistoty věřitelů povinného. K takto významnému zásahu do jejich práv by dle exekutora nebylo vhodné přikročit jen proto, že by si stěžovatel „přál zpeněžit jiný svůj byt“, nelze přitom očekávat, že by po případném zrušení o příklepu stěžovatel uhradil vymáhanou pohledávku jiným způsobem.

14. Stěžovatel v replice poukázal na průběh exekučního řízení a zopakoval argumentaci obsaženou již v ústavní stížnosti. Jelikož tato replika neobsahovala žádné nové argumenty podstatné pro posouzení ústavní stížnosti, Ústavní soud nepokládal za nutné ji zasílat dalším účastníkům a vedlejší účastnici k duplice.

15. Ústavní soud dále obdržel ve věci podání sepsané stěžovatelem, které však pouze opakovalo některé argumenty uplatněné v ústavní stížnosti a poukazovalo na skutečnosti, které nejsou pro posuzovanou věc relevantní. Ústavní soud tak k jeho obsahu dále nepřihlížel.

III. Hodnocení Ústavního soudu

16. Ústavně zaručené právo na soudní ochranu a spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny garantuje jednotlivci možnost se „domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“. Konkrétní postup k ochraně práv jednotlivce již není upraven na úrovni ústavního pořádku, nýbrž v procesních předpisech podústavního práva, které kogentně stanoví, jakými způsoby a procesními instituty lze právo na soudní a jinou právní ochranu realizovat. Pokud pak jednotlivce takto stanovený postup dodrží a soud (jiný orgán) přesto odmítne o jeho právu rozhodnout, dochází k porušení práva na soudní ochranu, resp. k ústavně nepřipustnému odepření spravedlnosti – *denegationi iustitiae* [viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 425/17 ze dne 19. 4. 2017 (N 63/85 SbNU 145), bod 13; nálezy sp. zn. IV. ÚS 997/16 ze dne 28. 11. 2017, bod 15; nálezy sp. zn. III. ÚS 3127/17 ze dne 19. 12. 2017, bod 30; nálezy sp. zn. I. ÚS 281/18 ze dne 2. 10. 2018, bod 43].

17. Meze práva na spravedlivý proces mohou být upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny) a musí být v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny používány a vykládány při šetření své podstaty a smyslu a nesmí být zneužívány k jiným účelům, než pro které byly stanoveny [viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 3042/12 ze dne 27. 8. 2013 (N 155/70 SbNU 431), z poslední doby viz např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 2/19 ze dne 2. 7. 2019, bod 50]. Nabízejí-li se přitom dvě interpretace, z nichž jedna hovoří ve prospěch výkonu práva na spravedlivý proces a druhá proti němu, musí soud vždy zvolit výklad první [srov. citovaný nálezy sp. zn. II. ÚS 3042/12 ze dne 27. 8. 2013; nálezy sp. zn. I. ÚS 1811/14 ze dne 27. 5. 2015 (N 100/77 SbNU 491), bod 24; nálezy sp. zn. II. ÚS 752/18 ze dne 22. 1. 2019, bod 22].

18. V projednávané věci stěžovatel vystupoval jako povinný v exekučním řízení. Soudní exekutor rozhodl, že exekuce bude provedena prodejem nemovité věci stěžovatele, konkrétně bytu specifikovaného v bodě 2 výše. Po provedení dražby předmětné nemovitosti a vydání usnesení o udělení příklepu vedlejší účastníci se stěžovatel proti tomuto usnesení odvolal a namítal nepřiměřenost exekuce. Podle krajského soudu se však stěžovatel proti nepřiměřenosti exekuce měl bránit návrhem na zastavení či částečné zastavení exekuce. Námitka nepřiměřenosti exekuce podle krajského soudu není způsobilým odvolacím důvodem proti usnesení o příklepu, v této fázi exekučního řízení by již navíc ani nebylo možné rozhodnout o zastavení exekuce. Nejvyšší soud považoval tento závěr za souladný se svojí ustálenou judikaturou. Ústavní soud ovšem zjistil, že Nejvyšší soud ve své judikatuře zastává i opačné stanovisko a vyžaduje, aby námitka nepřiměřenosti exekuce byla řešena i v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu.

19. V rámci novelizace provedené zákonem č. 396/2012 Sb. došlo ke změně § 337h odst. 3 občanského soudního řádu tak, že „[p]o vydání usnesení o příklepu nebo usnesení o předražku nelze zastavit výkon rozhodnutí. Účastníci rozvrhu však mohou pro důvody uvedené v § 268 popřít pohledávku oprávněného nebo dalšího oprávněného“; tato úprava nabyla účinnosti dne 1. 1. 2013 a aplikuje se i na projednávanou věc, v níž bylo exekuční řízení zahájeno v roce 2015. Dílčí závěr obecných soudů, že exekuční řízení již nebylo možné zastavit v okamžiku, kdy stěžovatel v odvolání proti usnesení o příklepu namítal nepřiměřenost exekuce, je v souladu s citovaným § 337h odst. 3 občanského soudního řádu, byť na něj obecné soudy výslovně neodkázaly.

20. Nejvyšší soud ovšem ve vztahu k novelizované úpravě obsažené v § 337h odst. 3 občanského soudního řádu v usnesení sp. zn. 20 Cdo 3688/2016 ze dne 9. 5. 2017 dovodil, že toto ustanovení „netvoří překážku posouzení existence případných okolností, pro které by výkon rozhodnutí měl být zastaven, ale brání pouze tomu, aby se tak dělo v dílčím řízení o zastavení výkonu rozhodnutí a ponechává prostor na jejich posouzení výlučně řízení o odvolání proti usnesení o příklepu. Návrh povinného na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) je institutem, který jistě slouží povinným k ochraně jejich práv. Současně bývá ale povinnými často zneužíván ve snaze o alespoň oddálení provedení výkonu rozhodnutí. To platí mnohdy i pro návrhy podávané bezprostředně před dnem nařízeného dražebního jednání. I proto je soudní praxe jednotná v závěru, že samotné podání návrhu na zastavení exekuce není vždy důvodem k odročení dražebního jednání; k jeho odročení je však třeba přistoupit vždy, jestliže je pravděpodobné, že návrhu soud vyhoví [...]. Jestliže tedy před dražebním jednáním je podán návrh na zastavení exekuce, který soud vyhodnotí jako zjevně nedůvodný a přistoupí k dražbě, pak obrana povinného spočívá v podání odvolání proti usnesení o příklepu s námitkou, že za situace, kdy soud dražil přes důvodně podaný návrh na zastavení výkonu rozhodnutí, byl příklep udělen proto, že při dražebním jednání došlo k porušení zákona. Odvolací soud by pak za této situace neměl požadovat, aby bylo nejprve rozhodnuto o dříve podaném návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí, nýbrž v rámci přezkumu usnesení o příklepu posoudit dříve podaný návrh na zastavení a v případě závěru o jeho důvodnosti změnit napadené usnesení tak, že se příklep neuděluje, a to z toho důvodu, že při dražbě byl porušen zákon (neboť bylo draženo za situace, kdy výkon rozhodnutí měl být zastaven).“

21. Nejvyšší soud v citovaném usnesení sp. zn. 20 Cdo 3688/2016 dále dovodil, že „[o]bdobně může být postupováno i v případě, kdy sice návrh na zastavení výkonu rozhodnutí byl podán i po vydání rozhodnutí o příklepu, důvody pro zastavení však zde byly již v době dražebního jednání (a soud o nich věděl či alespoň vědět měl). Po právní moci usnesení o tom, že se příklep neuděluje, může být již rozhodnuto o zastavení výkonu rozhodnutí, aniž by se tak již dělo v rozporu s ustanovením § 337h odst. 3 věty první o. s. ř. (což stejně tak platí i pro exekuční řízení)“.

22. Z uvedených závěrů citovaného usnesení sp. zn. 20 Cdo 3688/2016 Nejvyšší soud vycházel např. i v usnesení sp. zn. 20 Cdo 2250/2017 ze dne 17. 10. 2017, usnesení sp. zn. 20 Cdo 4015/2017 ze dne 28. 11. 2017, usnesení sp. zn. 20 Cdo 3165/2017 ze dne 5. 3. 2018, usnesení sp. zn. 20 Cdo 601/2018 ze dne 15. 8. 2018, usnesení sp. zn. 20 Cdo 1698/2018 ze dne 18. 9. 2018. V usnesení sp. zn. 20 Cdo 4138/2017 ze dne 9. 10. 2018 tyto závěry již Nejvyšší soud výslovně označuje za svou ustálenou rozhodovací praxi a shrnuje, že „shledá-li k námitce povinného odvolací soud v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu, že v době dražebního jednání zde byly důvody pro zastavení exekuce, o kterých soud měl vědět, pak změní usnesení o příklepu tak, že se příklep neuděluje z důvodu, že při dražbě byl porušen zákon, neboť bylo draženo za situace, kdy měla být exekuce zastavena“.

23. Nejvyšší soud v opakovaně citovaném usnesení sp. zn. 20 Cdo 3688/2016 spojuje možnost, aby v odvolacím řízení proti usnesení o příklepu byla zkoumána námitka, že exekuce měla být zastavena, s případy, kdy byl kromě odvolání proti usnesení o příklepu podán i návrh na zastavení exekuce. Návrh na zastavení exekuce může být dle Nejvyššího soudu podán i po vydání usnesení o příklepu, důležité je, zda důvody pro zastavení exekuce „zde byly již v době dražebního jednání (a soud o nich věděl či alespoň vědět

měl)“. Ústavní soud však konstatuje, že podání návrhu na zastavení exekuce nelze považovat za nutnou podmínkou toho, aby se obecné soudy zabývaly v řízení o odvolání proti příklepu námitkou, že byl dán důvod pro zastavení exekuce. Zaprvé, ustanovení § 337h odst. 3 občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 výslovně stanoví, že po vydání usnesení o příklepu „nelze zastavit výkon rozhodnutí“. Účastníci řízení nemohou být nuceni podávat návrh na zastavení exekuce, který za daného procesního stavu nemůže být úspěšný, jen proto, aby dosáhli meritorního projednání námitek obsažených v odvolání proti usnesení o příklepu. Zadruhé, pokud bude odvolání proti usnesení o příklepu obsahující námitku, že existoval důvod pro zastavení exekuce, úspěšné, dojde ke změně usnesení o příklepu tak, že se příklep neuděluje. Poté – jak ostatně uvádí i Nejvyšší soud – nebude nic bránit tomu, aby bylo rozhodnuto o zastavení exekuce. Podstatné ovšem je, že návrh na zastavení může být podán i v této fázi řízení, není žádný rozumný důvod požadovat, aby byl návrh na zastavení exekuce podán dříve, než bude rozhodnuto o odvolání proti usnesení o příklepu. Platí tedy, že podání návrhu na zastavení exekuce není podmínkou k tomu, aby byla v rámci odvolacího řízení proti usnesení o příklepu posouzena námitka, že byl dán důvod pro zastavení exekuce. Naopak závěr Nejvyššího soudu, že důvody pro zastavení exekuce musely existovat „již v době dražebního jednání (a soud o nich věděl či alespoň vědět měl)“, Ústavní soud nepovažuje za nepřijatelný.

24. Ústavní soud považuje za vhodné uvést, že v již citovaném usnesení sp. zn. 20 Cdo 4138/2017 (bod 22 výše) Nejvyšší soud shrnul, že dle jeho ustálené rozhodovací praxe odvolací soud změnil usnesení o příklepu tak, že se příklep neuděluje, shledá-li k námitce povinného, že „v době dražebního jednání zde byly důvody pro zastavení exekuce, o kterých soud měl vědět“. Ani Nejvyšší soud tedy výslovně nezmiňuje podání návrhu na zastavení exekuce jako podmínku pro uplatnění uvedeného postupu. Dále se Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 20 Cdo 4357/2018 ze dne 3. 4. 2019 ztotožnil se závěry odvolacího soudu, který změnil usnesení soudního exekutora o příklepu tak, že se příklep na vydražené nemovitosti neuděluje kvůli nepřiměřenosti a zřejmé nevhodnosti exekuce prodejem nemovité věci. Nejvyšší soud přitom nezkoumal, zda povinný podal návrh na (částečné) zastavení exekuce – této otázce se Nejvyšší soud ve svém usnesení vůbec nevěnuje. Nejvyššímu soudu postačilo, že rozhodné skutečnosti byly exekutorovi známy ke dni dražby. Z toho lze dovodit, že ve shodě s názorem Ústavního soudu ani Nejvyšší soud v současnosti nevyžaduje podání návrhu na zastavení exekuce jako podmínku pro to, aby bylo v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu zkoumáno, zda nebyl naplněn některý z důvodů pro zastavení exekuce.

25. Ústavní soud tak shrnuje, že **s ohledem na právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba ustanovení § 337h odst. 3 větu první občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 vykládat ústavně konformně tak, že ačkoliv po vydání usnesení o příklepu není možné zastavit výkon rozhodnutí, obecné soudy jsou povinny se v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu meritorně zabývat námitkou, že v době dražby existoval důvod pro zastavení exekuce, o kterém exekutor či soud věděl či měl vědět, bez ohledu na to, zda byl podán i návrh na zastavení exekuce. Je-li tato námitka důvodná, je třeba změnit usnesení o příklepu tak, že se příklep neuděluje.**

26. Nad rámec toho Ústavní soud podotýká, že obecné soudy v napadených rozhodnutích stěžovatele opakovaně odkazovaly na návrh na zastavení exekuce, případně

na odklad exekuce. O možnosti podat návrh na odklad exekuce dle § 54 exekučního řádu či návrh na zastavení exekuce dle § 55 exekučního řádu jsou povinni poučováni v rámci vyrozumění o zahájení exekuce [§ 44 odst. 3 písm. h) exekučního řádu]. Exekuční příkaz však již podle zákonné úpravy musí obsahovat pouze poučení o tom, že proti němu „není přípustný opravný prostředek“ [§ 47 odst. 5 ve spojení s § 48 písm. h) exekučního řádu]. Povinným tedy nemusí být zřejmé, že i v dané situaci je procesním prostředkem ochrany jejich práv právě návrh na zastavení, případně i na odklad exekuce; bylo by vhodnější, aby rovněž exekuční příkazy obsahovaly toto poučení.

27. V projednávaném případě stěžovatel v řízení o odvolání proti usnesení o příklepu namítal, že exekuce prodejem nemovitosti byla vedena nepřiměřeně. Krajský soud se v napadeném usnesení v rozporu s výše uvedeným závěrem (bod 25) odmítl touto námitkou zabývat a uvedl, že stěžovatel měl tuto námitku vznést v návrhu na zastavení exekuce. Tím porušil stěžovatelovo právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

28. Nejvyšší soud v napadeném usnesení uvedl, že závěr krajského soudu je v souladu s jeho ustálenou judikaturou a stěžovatelovo dovolání odmítl jako nepřípustné. Nejvyšší soud tedy v rozporu s čl. 4 Ústavy neposkytl ochranu stěžovatelovu právu na spravedlivý proces a tím sám tuto stěžovatelovo základní právo porušil. Ústavní soud je dále nucen konstatovat, že Nejvyšší soud se žádným způsobem nevypořádal s vlastní judikaturou týkající se důsledků § 337h odst. 3 občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013, rozebírané v bodech 20–24 výše. Chtěl-li se Nejvyšší soud od této své judikatury odchýlit, bylo jeho povinností – v souladu s principy právní jistoty, předvídatelnosti práva a rovnosti, z nichž plyne i požadavek shodného výkladu zákona ve srovnatelných případech [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 1441/17 ze dne 19. 12. 2017, bod 32] – rádně takový krok zdůvodnit; ani tomuto požadavku však Nejvyšší soud nedostál.

29. V dalším řízení bude povinností krajského soudu se meritorně zabývat tím, zda zde v době dražby byl důvod pro zastavení exekuce spočívající v nepřiměřenosti exekuce, jak namítal stěžovatel. Není namístě, aby se Ústavní soud k této otázce, které dosud nebyla předmětem úvah obecných soudů, nyní jakkoliv vyjadřoval a zabýval se související argumentací stěžovatele a soudního exekutora.

30. Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. srpna 2019

Vojtěch Šimíček
předseda senátu